

МЕЛАНХОЛИЯ НА Ж. ДЕЛИЛ: ПОДРАЖАНИЕТО НА Н. М. КАРАМЗИН И ПРЕВОДЪТ НА П. Ю. ЛВОВ¹

Наталья Дм. Кочеткова
Институт за руска литература (Пушкински дом)
на Руската академия на науките, Санкт Петербург

Наталья Дм. Кочеткова. Меланхолия Ж. Делиля: подражание Н. М. Карамзина и перевод Ю. П. Львова

В статъе разсматривается стихотворение Н. М. Карамзина *Меланхолия. Подражание Делилю* (1802) и прозаический перевод этого произведения, опубликованный тогда же П. Ю. Львовым под названием *Цветы меланхолии. Отрывок из поэмы «Воображение» г. де Лиля*. Источником переводов была публикация отрывка из поэмы Ж. Делиля (Delille, 1738 – 1813), *Воображение (L'Imagination)*, напечатанного в 1800 г. в журнале «Spectateur du Nord». Карамзин сумел не только передать тональность оригинала, но и найти новые нюансы для описания психологического состояния человека – постепенного перехода от скорби к утешению. Буквалистский и архаичный перевод П. Ю. Львова был обречен на неудачу. Стихотворение Карамзина во многом предварило поэтические находки русских лириков начала XIX в.

Ключевые слова: стихотворный перевод, русско-французские литературные связи, Н. М. Карамзин, П. Ю. Львов, русская лирика начала XIX века

Natalia Dm. Kochetkova. Melancholy of Jacques Delille: the Imitation of N. M. Karamzin and the Translation by P. Yu. Lvov

The article focuses on the poem of N. M. Karamzin *Melancholy. Imitation of Delille* (1802) and the prosaic translation of this work, published at the same time by P. Yu. Lvov under the title *Flowers of Melancholy. An Excerpt from the Poem "Imagination" by Mr. de Lily*. The source of the translations was the publication of an excerpt from the poem by J. Delille (Delille, 1738 – 1813) *Imagination (L'Imagination)*, published in 1800 in the journal *Spectateur du Nord*. Karamzin managed not only to convey the tonality of the original, but also to find new nuances to describe the human psychological state – a gradual transition from sorrow to comfort. The literary and archaic translation of P. Yu. Lvov was doomed to failure. The poem by

---

¹ Статията на проф. Кочеткова е публикувана за първи път на руски език в сборника *М. В. Ломоносов и словесность его времени: Перевод и подражание в русской литературе XVIII века*. Москва – Санкт-Петербург: Альянс-Архео, 2013, 209 – 218. Предложеният превод е направен със съгласието на авторката. – Б. пр.

Karamzin in many respects preceded the poetic finds of Russian lyricists at the beginning of the 19th century.

Key words: poetic translation, Russian-French literary connections, N. M. Karamzin, P. Yu. Lvov, Russian lyrics of the beginning of the XIX century

Стихотворението на Н. М. Карамзин *Меланхолия. Подражание на Делил (Меланхолия. Подражание Делилю)* е отпечатано през 1802 г. в първия брой на „Вестник Европы“² (Карамзин 1802: 53 – 54). През същата година в първата част на списание „Новости русской литературы“ е поместен прозаизираният превод на П. Ю. Лвов под заглавие *Цветя на меланхолията. Откъс от поемата „Въображение“ на г-н дьо Лил (Цветы меланхолии. Отрывок из поэмы „Воображение“ г. де Лиля)*³. Първият брой на „Вестник Европы“ излиза в събота, 4 януари 1802 г. (Каталог 1997: 189), а преводът на Лвов – едва в третия брой на „Новости“, следователно, макар че Лвов е съпроводил публикацията си с указание: „Мариински канал. 1801“, тя е малко по-късна от стихотворението на Карамзин. Не е изключено Лвов да се е опитал да влезе в съревнование с него.

Отношенията между тях са били относително сложни. Докато издава „Московский журнал“, Карамзин първоначално помества кратка публикация от Лвов, но скоро след това решително се отказва от неговото сътрудничество, а това несъмнено е било възприето като обида⁴. Във всеки случай обаче почти едновременният интерес на двама руски писатели към едно и също произведение на френския автор едва ли е случаен.

Жак Делил (Delille, 1738 – 1813), незаконороден син на адвокат, получава добро образование и бързо постига признание в научните и литературните кръгове; през 1774 г. е избран във Френската академия. Негов любим жанр става описателната поема, в която той внася както сантиментални, така и предромантически мотиви. Огромен успех има поемата му *Градините (Les Jardins, 1782)*⁵. След 1800 г. са издадени поемите *Селски жител, или Френски георгики (L'Homme des champs, ou les Géorgiques françaises, 1802)*, *Състрадание (La Pitié, 1804)*, *Трите*

² По-късно Карамзин датира стихотворението, отбелязвайки 1800 г. Вж.: Карамзин 1820: 214. – Б. а.

³ Вж. Делил 1802: 33 – 36. Публикацията е съпроводена с издателска бележка, в която се казва: „Кой ли не дружи от време на време с меланхолията? Молим за извинение г-н преводача, че сложихме заглавие *Цветя на меланхолията* вместо просто *Меланхолия*, тъй като тя е изобразена стихотворно. Впрочем, като му благодарим и за доставените по-рано за „Ипокрена“ многобройни прекрасни пиеси, молим го да продължи участието си и в това издание [...]“. – Б. а. „Ипокрена, или Утехи любословия“ е московско списание, излизало от 1799 до 1801 г. – Б. пр.

⁴ Вж. по-подробно Кочеткова 1992: 8 – 12. – Б. а.

⁵ Вж. Делил 1987. – Б. а.

царства на природата (*Les trois règnes de la nature*, 1806), преводите на Вергилиевата *Енеида* (1804) и на *Изгубеният рай* на Дж. Милтън (1804). Още през 80-те години на XVIII в., скоро след като завършва *Градините*, френският поет започва работа над поемата *Въображение* (*L'Imagination*). Това много голямо по обем произведение е публикувано в два тома едва през 1806 г. Откъси от него излизат във френската периодика.

Името на Делил става широко известно в Русия, след като през 1792 г. той поднася знаменитата си поема *Градините* на великия княз Павел Петрович и на неговата съпруга Мария Фьодоровна по време на пътешествието им из Европа. Описвайки версайските градини в *Писма на руския пътешественик* (*Письма русского путешественника*), Карамзин цитира на френски няколко реда от това произведение, а след това по-мества прозаизиран превод на следния откъс, в който авторът изказва съжаление за вредата, нанесена на градината от безмилостната сеч, и чиито финални думи са следните:

Растите, осеняйте се, юные дървета; възвратите нам птичек!

(Карамзин 1984: 296)

(Растете, разлиствайте се, млади дървета; върнете ни птичките!)⁶

Запленен от хармоничните стихове на Делил, Карамзин възпроизвежда неговите интонации, продължавайки със свои думи:

Юные дървета послушались стихотворца, разрослись, осенились [...]

(Пак там)

(Младите дървета са послушали стихотвореца, пораснали са и са се разлистили [...])

Авторът на *Писмата* цитира Делил и по-нататък – при описанието на Трианон, на булонския дом на граф Д'Артоа и на Марли. Прави стихотворен превод на още два откъса от *Градините*, като към стиха „Там всеки мрамор бог е / и храм е всяка гора“ («Там каждый мрамор — бог, лесочик всякой — храм») отбелязва: „В този прекрасен стих спазих мярата на оригинала“ (пак там: 304).

⁶ Преводите на всички цитати от руски език в статията, с изключение на специално уговорените, са мои. – Б. пр.

Всичко това е свидетелство за голямото внимание на руския писател към творчеството на Делил, чиито стихове той нарича „прекрасни“. Карамзин чувства близък интереса на френския поет към природата: как я одухотворява, как вижда в нея онова, което е съзвучно с човешкото настроение. Привлечен е и от мелодичността на неговата поезия.

В писмо до И. И. Дмитриев от 30 декември 1798 г. Карамзин пита: „Имаш ли най-после нови Делилови поеми?“ (Карамзин 1866: 107). Две години по-късно, на 3 декември 1800 г., включва в друго свое писмо стихотворен откъс, представляващ първоначална наброска на стихотворението *Меланхолия*:

Что Меланхолия? Нежнейший перелив
От скорби и тоски к утехам наслажденья.
Веселья нет еще, и нет уже мученья;
Отчаянье прошло, – но слезы осушив,
Она еще взглянуть с улыбкою не смеет.
И, голову свою на руку опустив,
Вид Злополучия (отца ее) имеет.
Блаженство для нее, задумавшись, мечтать
И на прошедшее взор нежный обращать.

(Пак там: 120)

(А туй Меланхолия що е? Най-нежен от нежните преход / от скръб и от горест към радост, забави, игри и наслади! / Веселие няма все още и мъката вече я няма; / сълзите пресъхват и вече унието отминава, / но с радост не се осмелява тя още света да погледне, / Облегнала тъжно глава на ръцете, / на Злополучието (своя баща) прилича. / Обича най-много от всичко замислена тя да мълчи, / към дните отминали с нежност обърнала взор, да стои.)

След тези девет стиха, представляващи свободна вариация по текста на Делил, той създава стихотворение от 46 стиха, като включва и написаните по-рано, но в преработен вид.

Коментаторите на Карамзин посочват като източник на стихотворението *Меланхолия* поемата *Въображение*, без да обръщат внимание на несъответствието в датировката. Руският преводач се обръща към текста на Делил през 1800 г. и отпечатва произведението си през 1802 г., а поемата е издадена едва през 1806 г. За да решим тази загадка, трябва да открием съответната френска публикация в периодиката. Успяхме да установим, че откъси от поемата *L'Imagination* са публикувани в списание, много добре познато на Карамзин – издаваното в Хамбург

„Спектатор дю Нор“ („Spectateur du Nord“, бълг. „Зрител от Севера“)⁷. Не открихме търсения текст сред посочените в библиографията откъси, но по съвет на В. А. Сомов⁸, който се е занимавал специално с това списание и с неговия издател – П. Ф. Фош (Сомов 2009, 2011а, 2011б), разгледахме *de visu* всички броеве, които се пазят в почти пълен състав в Руската национална библиотека в Санкт Петербург. Търсенето се увенча с успех: фрагментът за меланхолията е публикуван през 1800 г. в шестнадесетия том на списанието, в неговия декемврийски брой (Делил 1800)⁹.

Встъпителният текст, предшестваш публикацията в „Спектатор дю Нор“, съдържа интересни сведения. В него се съобщава:

Съвсем наскоро в Париж бе издаден сборник със стихове на господин абат Делил [...]. Повече от нескромно е да се публикуват не само без знанието, но и пряко волята на автора неиздадените фрагменти, които някои слушатели са запомнили, докато господин Делил многократно ги е чел пред публика, и които паметта им услужливо е откраднала. В резултат на това са възникнали лакуни, неточности, дори безсмислици, които лишават в значителна степен подобен сборник от стойността, която му приписва издателят, свързвайки го с името на един голям поет. Виждаме това във фрагмента за Меланхолията, който е поместен в брой 10 на „Меркюр дьо Франс“ („Mercure de France“, бълг. „Френският Меркурий“)¹⁰. Деветият стих липсва и много добре се вижда, че тридесет и шестият не е такъв, какъвто е при господин Делил. Говорейки за Меланхолията, той никога не е казал: „Само с дума, само с име, само със *смях*¹¹ тя храни своето сърце.“

В този откъс има и други, не толкова шокиращи неточности. За щастие, ние можем да го възстановим във вида, в който той присъства в портфолиото на поета, и бихме могли да го публикуваме преди парижкия издател,

⁷ В това списание през октомври 1797 г. е публикувана статията на Карамзин *Писмо до „Зрител“ относно руската литература (Письмо в „Зритель“ о русской литературе)*. По-рано, през февруари същата година, пак тук е отпечатан преводът на Карамзиновата повест *Юлия (Julie)*. Ю. М. Лотман е на мнение, че е негова и статията *Писмо до „Зрител“ относно Пьотър III (Письмо в „Зритель“ о Петре III: Lettre au Spectateur sur Pierre III)*, която излиза в същия февруарски брой за 1797 г. (вж. Карамзин 1984: 676 – 679). – Б. а.

⁸ Изказвам сърдечна благодарност на В. А. Сомов за полезните съвети. – Б. а.

⁹ Този текст се отличава на няколко места от съответния откъс, включен в пълното издание на поемата (Делил 1806: 150 – 152). – Б. а.

¹⁰ Публикуваният тук текст повтаря грешките в сборника. Вж.: *Mercure de France, journal historique, politique et littéraire*, 1800, № 10, 281 – 284. – Б. а. Запазваме изписването на „меланхолия“ с главна буква не само за да се придържаме към оригинала, но и защото в текста тя е персонифицирана. – Б. пр.

¹¹ Думата *rire* (смях) се е появила на мястото на думата *rêve* (мечта), като това, разбира се, е напълно неуместно. – Б. а.

ако ни беше известен мотив, позволяващ ни да действаме срещу волята на господин абат Делил и извиняващ злоупотребата с доверие¹².

(Делил 1800: 334)

Очевидно тази публикация е предизвикала интереса на руския писател и точно тя е станала непосредствен източник на неговото стихотворение. Грешките, допуснати в парижката стихосбирка на Делил *Разни стихотворения (Poésies diverses)*¹³ и повтарящи се в публикацията на парижкото списание „Меркюр дьо Франс“, по никакъв начин не са намерили отражение нито в подражанието на Карамзин, нито в превода на Лвов, който очевидно също е ползвал френския текст от „Спектатор дю Нор“.

Карамзин може би е бил привлечен от Делиловия пасаж, изобразяващ психологическото състояние на човека в момента на преход от печал към утеха. Още кръгът на московските литератори масони, с които той е тясно свързан на младини, отделя голямо внимание на естеството на емоциите, на деликатните отсенки на чувството. Достатъчно е във връзка с това да си спомним за преведената от А. М. Кутузов статия на Х. Ф. Гелерт *За удоволствието от тъгата (О приятности грусти)*¹⁴. В произведенията на Карамзин многократно се срещат думите „меланхолия“, „меланхолик“, „меланхоличен“ (Урай, съст. 2000: 590). В *Писма на руския пътешественик*, описвайки околностите на Базел, той споменава паметника на С. Геснер, издигнат навътре в пещерата: „В тази тиха пещера, в това светилище на меланхолията, душата изпитва мечтателно униние и най-после потъва в сладка дрямка“ (Карамзин 1984: 101). По-късно във „Вестник Европы“ Карамзин ще публикува превод на творбата на С.-Ф. Жанлис *Меланхолия и въображение (Меланхолия и воображение)* (вж. Жанлис 1803).

Пристъпвайки към текста на Делил, руският автор още в заглавието подчертава правото си на поетическа свобода: неговото стихотворение не е превод, а подражание. В откъса от Делил има 44 стиха, а при Карамзин те са 46, при все че той пропуска четирите начални и двата последни. Оказва се, че текстът е до известна степен разширен в сравнение с оригинала. И макар че подобно на Делил Карамзин пише своето стихотворение в александрин, той използва възможностите на руския език,

¹² Преводът на този цитат е съобразен и с френския оригинал, и с руския превод, направен от автора на статията. – Б. пр.

¹³ Като година на издаване на този сборник е посочена 1801 г., но това е явна неточност, ако съдим по публикацията в „Спектатор дю Нор“. За съжаление, сборникът липсва в петербургските библиотеки. – Б. а.

¹⁴ *Московское ежемесячное издание*, 1781, Ч. 3, № 10, 141 – 153. Относно атрибуцията вж. Бранг 1962, 1973. – Б. а.

в който няма фиксирано ударение, и обогатява звуковата страна на творбата, употребявайки както мъжки, така и женски рими, а също така не само съседни, но и кръстосани и обхватни рими. Езикът му е прост и много мелодичен:

О Меланхолия! Нежнейший перелив
От скорби и тоски к утехам наслажденья!
Веселья нет еще, но нет уже мученья;
Отчаянье прошло... Но слезы осушив,
Ты радостно на свет взглянуть еще не смешь
И матери своей, печали, вид имеешь.

(Карамзин 1966: 260)

(Аз знам, Меланхолия, ти си най-нежен от нежните преход / от скръб и от горест към радост, забави, игри и наслади! / Веселие няма все още и мъката вече я няма; / сълзите пресъхват и вече унието отминава, / но с радост не се осмеляваш все още света да погледнеш, / все още на своята майка, Скръбта, ти по всичко приличаш.)

Придържайки се в общи черти към оригиналния текст, Карамзин внася в него нови нюанси. Така оксиморонът на Делил „щастие за нещастните“ («bonheur des malheureux») е допълнен с още една добра находка: „о, щастие за нещастни, за скръбните радост едничка“ («несчастных счастье и сладость огорченных»). Френският автор противопоставя Меланхолията на бурните развлечения («folie»). Карамзин пише:

О Меланхолия! Ты им (несчастливым – Н. К.) милее всех Искусственных забав и ветреных утех.

(За тях [нешастните – Н. К.], Меланхолия, ти си по-скъпа от шумни веселия, от всички забави безумни за тях си ти по-драгоценна.)

Така се появяват нови, сполучливо подбрани епитети: „шумни“, „безумни“ («искусственные», «ветреные»). На мястото на бегло споменатите от френския автор „сълзи“ («pleurs») при руския поет се появява „тихата сълза“ («тихая слеза»). Вместо „деликатен нюанс“ («délicate nuance») – „най-нежен преход“ («нежнейший перелив»), с което се подчертава постепенното преминаване от едно състояние към друго. Делил нарича Меланхолията „дъщеря на нещастieto“ («fille du malheur») и в първоначалните си наброски Карамзин се придържа по-точно към френския текст («Вид Злополучия (отца ее) имеет»). Този явно несполучлив стих е променен в окончателния текст: поетът допълва донякъде описанието на сложното

психологическо състояние на човека – постепенния преход от скръб към успокоение, като главна при него си остава думата „печал“:

[...] Но, слезы осушив,
Ты радостно на свет взглянуть еще не смешь
И матери своей, печали, вид имеешь.

([...] Но избърсвайки сълзите, / ти все още с радост не се осмеляваш света да погледнеш, / все още на своята майка, скръбта, ти по всичко приличаш.)

В стиха, възстановен в публикацията на „Зрител от Севера“: „С една дума, с едно име, с една мечта тя храни сърцето си“ («D'un mot, d'un nom, d'un rêve elle nourrit son coeur»), Карамзин също поставя свои акценти: „щастлива си с мечтата, с едничка мисъл – с дума!“ («Ты счастлива мечтой, одною мыслью – словом!»). Пропускайки „име“ («nom»), поетът запазва общия смисъл на оригинала, но специално набляга на най-главното – „дума“ («слово»), това, с което може да се изрази и мечтата, и мисълта.

Съответният откъс в буквалния превод на Лвов е следният:

Она тонкая оттенка печали от счастья; она ни веселие, ни страдание; от нее до радости еще далеко, но отчаяния нет уже с нею; а как дочь несчастия она имеет его подобие.

(Тя е деликатен оттенък между печал и щастие; тя не е нито веселие, нито страдание; тя все още е далеч от радостта, но с нея вече няма и отчаяние; а като дъщеря на нещастieto тя е негово подобие.)

„Дъщеря на нещастieto“ («дщерь несчастия») при Лвов точно съответства на текста на Делил.

В програмната издателска статия, откриваща списание „Новости русской литературы“, е засегнат въпросът за преводната литература. Тук се формулират изискванията към превода и се споменава необходимостта да се различават превод и подражание. Преводите трябва да са „изработени старателно, точно, чисто и със запазване или когато се налага – със замяна на красотата на оригиналите“ (Делил 1802: 7). Очевидно е, че според издателите преводите на П. Ю. Лвов напълно удовлетворяват тези изисквания, тъй като той постоянно печата в това списание. Същевременно неговият превод на Делил, както и много от другите му литературни трудове (Зорин, Витенберг 1994: 421 – 422), се отличава с изключителна архаичност на стила, с изобилие от църковнославянизми. Стремежът на преводача очевидно е бил да възпроизведе максимално точно оригинала, но това е довело до буквализъм и тро-

мави фрази, които не предават поетическата красота на оригинала. Преводът му започва така:

Ах! что за шум разит слух мой? — Се храм падет, римляне! Дела рук ваших подобно вам, разрушаются; но сии веселые места красот своих чрез то не лишились: меланхолия сугубит их приятства. О, милое, непорочное чувство, паче утешительное, нежели рассеяние буйства!

(Ах! що за шум потрися моя слух? – Ще падне храмът, римляни! На вашите ръце делата като вас самите се рушат; но тия весели места с това от своите хубости не се лишават: меланхолията удвоява тяхната приятност. О, мило, непорочно чувство, паче утешително, нежели забавата на буйството!)¹⁵.

Лвов насища своя превод с църковнославянизми: *паче, токмо, зрак, дщерь, грады, мецет, длань*; използва съвсем нелепи фрази и словосъчетания: „притъпява жилото на болезнованието“ («притупляет жало болезнования»), звучащо в оригинала като „притъпява болката“ («émousser la douleur»); добавя допълнителен патос в текста: „звучите на инструментите“ («sons des instruments») се превръщат при него в „звучи на мусикийските“¹⁶ инструменти“ («звуки мусикийских орудий»), а „сиянието на свещите“ («clartés des bougies») – в „сиянието на пламтящите светилници“ («сияние пылающих светильников»). Липсата на езиков усет постоянно се проявява при преводача, който не умее да предаде тоналността на лирическия откъс. Докато при Делил се говори за „бледната есен, която с немощна ръка смъква листата от своята корона“ («la pâle automne, d’une main languissante effeuillant sa couronne»), в текста на Лвов се появява напълно неподходящ епитет: „бледната есен, която нехайно откъсва листата от своя венец“ («бледная осень, нерадиво обрывающая листья венка своего»). Съответният откъс в стихотворението на Карамзин представя поетичен образ на есента, напомнящ на човека за кончината му:

Но осень бледная, когда, изнемогая
И томною рукой венки свой обрывая,
Она кончины ждет.

(А бледната немощна есен, която посърнала свая / с ръката безсилна и вяла в очакване тъжно на края / венеца от своята глава.)

¹⁵ Съответните стихове при Делил са следните:

Ah! Quel bruit m’a frappé? C’est un temple qui tombe; Ainsi que les Romains, leur ouvrage succombe.

Mais ce lieu si riant, n’en est pas attristé, Et la mélancolie accroit la volupté. – Б. а.

¹⁶ Мусикийски (арх.) – музикален. – Б. пр.

Поетът допълва текста на Делил, при когото няма аналог на думите „безсилна“ («изнемога»), и „в очакване на края“ («кончины ждет»). Но всички подобни отстъпления от текста на оригинала помагат за запазването на основната му тоналност, докато архаичният буквален превод на Лвов не може да даде дори бегла представа за достойнствата на оригинала. Ако Лвов действително е искал да се състезава с Карамзин, превеждайки същото стихотворение, за читателите не е било трудно да изберат победителя.

Поемата на Делил *Въображение* не е превеждана изцяло на руски език. Известен е превод само на един фрагмент, осъществен в началото на XIX век от поета и преводача П. А. Межаков (1788 – 1865): *Подземие. Откъс от Делиловата поема „Въображение“* (Межаков 1828: 176 – 183) (*Подземелие. Отрывок из Делиловой поэмы «Воображение»*). В Русия френският поет е известен по-скоро като автор на поемата *Градините*, която е превеждана неколкократно – от П. М. Карабанов (1801), А. А. Палицин (1814) и А. Ф. Воейков (1816). Делил се изучава в Царскоселския лицей, но отношението на Пушкин към него вече е критично (Рак 2004: 130 – 131). Талантливото подражание на Карамзин обаче става част от фонда на предпушкинската лирика, от който израстват Жуковски, Батюшков, Гнедич¹⁷.

ЛИТЕРАТУРА

- Бранг 1962:** Brang, P. A. M. Kutuzov als Vermittler des westeuropäischen Sentimentalismus in Rußland: (Zum Problem der Attributierung anonymer Werke des 18. Jahrhunderts). // *Zeitschrift für slavische Philologie*, 1962, Bd 30, H. 2, 44 – 57.
- Бранг 1973:** Brang, P. Nochmals zu „Kutuzovs“ „O priyatnosti grusti“. // *Zeitschrift für slavische Philologie*, 1973, Bd 37, H. 1, 175 – 178.
- Делил 1800:** Delille, J. *L'Imagination* (fragments). // *Le Spectateur du Nord*, 1800, XVI, Decembre, 334 – 337.
- Делил 1802:** Де Лил, Ж. Цветы меланхолии. Отрывок из поэмы „Воображение“ г. де Лиля. [De Lil, Zh. Tsvety melanhologii. Otryvok iz poemu „Voobrazheniye“ g. de Lilya.] Перевод П. Ю. Лвова. // *Новости русской литературы*, Ч. 1, 1802, 33 – 36.
- Делил 1806:** Delille, J. *L'Imagination, poëme par Jacques Delille*. Т. 1 – 2. Paris: Giguet et Michaud, 1806.

¹⁷ За това, че Н. И. Гнедич, авторът на стихотворението *Униие* (1811), се е опирал на Карамзин като преводач на Делил, споменава И. А. Пилшчиков (вж. Пилшчиков 1997: 43). Трябва обаче да уточним, че *Меланхолия* не е превод, а подражание на Делил, което е подчертано в самото заглавие. – Б. а.

- Делил 1987:** Делиль, Ж. *Сады*. [Delil', J. Sady.] Изд. подгот. Н. А. Жирмунская, Д. С. Лихачев, Ю. М. Лотман, И. Я. Шафаренко. Ленинград: Наука, 1987.
- Жанлис 1803:** Жанлис, С.-Ф. *Меланхолия и воображение*. [Genlis, St.-F. Melanholiya i voobrazhenie.] Перевод Н. М. Карамзина. // *Вестник Европы*, 1803, Ч. 9, № 12, 244 – 279; Ч. 10, № 13, 3 – 37.
- Зорин, Витенберг 1994:** Зорин, А. Л., Б. Л. Витенберг. Львов П. Ю. *Русские писатели. 1800–1917. Биографический словарь*. Т. 3. К – М. [Zorin, A. L., B. L. Vitenberg. L'vov P. Yu. Russkie pisateli. 1800–1917. Biograficheskiy slovar'. Т. 3.] Москва: Большая российская энциклопедия, 1994.
- Карамзин 1802:** Карамзин, Н. М. Меланхолия. Подражание Делилю. [Karamzin, N. M. Melanholiya. Podrazhanie Delilyu.] // *Вестник Европы*, 1802, Ч. 1, Январь, № 1, 53 – 54.
- Карамзин 1820:** Карамзин, Н. М. *Сочинения*. Т. 1. [Karamzin, N. M. Sochineniya. Т. 1.] Москва: Тип. С. Селивановского, 1820.
- Карамзин 1866:** *Письма Н. М. Карамзина к И. И. Дмитриеву*. [Pis'ma N. M. Karamzina k I. I. Dmitrievu.] Санкт-Петербург: Тип. Императорской академии наук, 1866.
- Карамзин 1984:** Карамзин, Н. М. *Письма русского путешественника*. [Karamzin, N. M. Pis'ma russkogo puteshestvennika.] Изд. подгот. Ю. М. Лотман, Н. А. Марченко, Б. А. Успенский. Ленинград: Наука, 1984.
- Карамзин 1966:** Карамзин, Н. М. *Полное собрание стихотворений*. [Karamzin, N. M. Polnoe sobranie stihotvoreniy.] Вступ. ст., подгот. текста и примеч. Ю. М. Лотмана. Москва – Ленинград: Советский писатель, 1966.
- Каталог 1997:** *Сводный каталог сериальных изданий России (1801 – 1825)*. Т. 1. Журналы (А – В). [Svodnyy katalog serial'nyh izdaniy Rossii (1801 – 1825). Т. 1. Zhurnaly (A – B).] Санкт-Петербург: Российская национальная библиотека, 1997.
- Кочеткова 1992:** Кочеткова, Н. Д. „Бедная Лиза“ Н. М. Карамзина и „Даша, деревенская девушка“ П. Ю. Львова. [Kochetkova, N. D. „Bednaya Liza“ N. M. Karamzina i „Dasha, derevenskaya devushka“ P. Yu. L'vova.] // *От Карамзина до Чехова*. К 45-летию научно-педагогической деятельности Ф. З. Кануновой. Томск: Изд-во Томского университета, 1992.
- Межаков 1828:** Межаков, П. *Стихотворения*. [Mezhakov, P. Stihotvoreniya.] Санкт-Петербург: Тип. Медицинского департамента, 1828.
- Пилшчиков 1997:** Пильщиков, И. А. Из истории русско-итальянских литературных связей (Батюшков и Тассо). [Pil'shchikov, I. A. Iz istorii

russko-ital'yanskikh literaturnykh svyazey (Batyushkov i Tasso).] // *Philologica*, двуязычный журнал по русской и теоретической филологии, 1997, Т. 4, № 8 – 10, 7 – 80.

Рак 2004: Рак, В. Д. Делиль (Delille) Жак (1738 – 1813). [Rak, V. D. Delil' (Delille) Jacques (1738 – 1813).] // *Пушкин. Исследования и материалы. Т. XVIII – XIX. Пушкин и мировая литература. Материалы к «Пушкинской энциклопедии»*. Санкт-Петербург: Наука, 2004, <http://lib.pushkinskiydom.ru/Default.aspx?tabid=290#>.

Сомов 2009: Сомов, В. А. Европейский торгово-издательский дом «Пьер Франсуа Фош» и его связи с Россией. [Somov, V. A. Evropeyskiy trgovno-izdatel'skiy dom «Pierre François Fauche» i ego svyazi s Rossiey.] // *Чтения памяти Александры Александровны Зайцевой (1927 – 1996). Материалы науч. семинара 15 ноября 2007 г.* Санкт-Петербург: Библиотека Академии наук, 2009, 137 – 152.

Сомов 2011: Сомов, В. А. Пьер Франсуа Фош – издатель полного собрания сочинений Вольтера. [Somov, V. A. Pierre François Fauche – izdatel' polnogo sobraniya sochineniy Vol'tera.] // *Книжная старина: Сб. науч. трудов*. Сост. А. В. Вознесенский. Санкт-Петербург: Рос. нац. б-ка, 2011. Вып. 2, 165 – 174.

Сомов 2011б: Somov, V. A. Pierre François Fauche, l'imprimeur-libraire européen et ses catalogues. // *Le livre entre le commerce et l'histoire des idées. Les catalogues de libraires (XVe – XIXe siècle)*. Études réunies par Annie Charon, Claire Lesage et Eve Netchine. Paris: Publications de l'École nationale des chartes, 2011, 59 – 87.

Урай 2000, съст.: *A Lemmatized Concordance to Letters of a Russian Traveler of N. M. Karamzin. Vol. 1. Proper Nouns. A – M.* Yasuo Urai (ed.). Sapporo: Hokkaido University, 2000.

Превод от руски: **Таня Нейчева**